

korábbi korok településrétegeire azonban egyelőre nincs bizonyíték a dombtetőn. Lakóréteget a várarkon kívül húzódó félhold alakú területen is találtunk, a leletekkel teli gödörrel, és a felszínen talált tetőcserepdarabok talán egy őrhely meglétét bizonyítják.

A terület geodéziai felmérése megtörtént. A leletanyagot a Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága zalaegerszegi központjába szállítottuk.

Munkatárs: Száraz Csilla.

VÁNDOR LÁSZLÓ

340. Nagykapornak határa

(Zala megye) R, Ró, N

A Kulturális Örökségvédelmi Szolgálat 2010 folyamán régészeti megfigyelést végzett a 76. sz. út rekonstrukciós munkálatainál

Cseri-dűlő (KÖH 20299): A 36+960–37+250 km-sz. közötti szakaszon az út mindkét oldala mellett régészeti jelenségeket észleltünk. Május 27-én az út jobb oldala mellett jelentkezett 7 objektum foltja. Augusztusban az út bal oldala mellett dolgoztak, újabb 2 objektumra bukkantunk. Október és november hónapokban ismét mindkét oldalon rézsúztak, a régészeti jelenségek száma 20-ra emelkedett. A domb rézsújében, helyenként 4 m magasan rajzolódott ki a jelenségek, melyeket létráról lehetett csak feltárni. A sötétszürke és fekete homokos agyag betöltésű objektumok zöme gödör és cölöphely, melyekből a késő népvándorlás korára datálható leletek kerültek napvilágra. Szórványként római kori kerámia-töredékek jelentkeztek. A mostani leletmentés során kiderült, hogy a műúttól nemcsak ÉNy-ra terül el a lelőhely, hanem a D-i oldalán is, sőt a terepviszonyokat figyelembe véve egészen a Herbáli-patakig húzódik le.

Kapocs-hegyhát (KÖH 20298): November 23-án a 37+620 km-szelvényénél régészeti lelőhelyet észleltünk az út jobb oldala mellett. A domboldalon egy szürke homokos agyag betöltésű objektum foltja rajzolódott ki. A lelőhely a műút É-i oldalán, a Kapocs-hegyhát DK-i részén terül el, melyet 1996-ban terepbejárás során lokalizáltak. A főút rekonstrukciója során az út jobb oldalán végzett földmunka a lelőhely DK-i szélét érintette.

Padári elágazás (KÖH 20286): A 36+500–36+700 km-sz. közötti régészeti jelenségeket észleltünk az út mindkét oldala mellett. A lelőhelyet már a 1980-as évek elején a 76. sz. út kiszélesítésekor a vízelvezető árok rézsújával megbolygatták. Mindkét oldalon buszmegállót létesítettek, aminek során Horváth László András 1985 májusában és 1986 szeptemberében végzett kisebb leletmentő ásatást. Két nagyméretű, a Balaton-Lasinja kultúrához tartozó hulladékgödör részleteit tárta fel, ám teljes kibontásuk objektív körülmények miatt elmaradt. 2010 májusában az út jobb oldala melletti buszmegállónál két rézkori gödröt tártunk fel, melyek egyike feltehetőleg a korábban részben kibontott Balaton-Lasinja kultúrához tartozó hulladékgödör része. Az út bal oldala mellett augusztusban dolgoztak ismét az útépitők, ahol tovább folytatódott a lelőhely. Itt is a rézkori település objektumait tártuk fel,

valamint szeptember közepén népvándorlás kori gödrök, cölöphelyek és egy megújított platnijú kemence került napvilágra. A leletmentésen a két oldalon összesen 11 objektumot bontottunk ki és dokumentáltunk.

Munkatársak: Eke István, Spolár Erika és Tóth Zoltán terepi asszisztensek. A geodéziai felmérést Földi Áron és Kovács Zoltán végezte.

TOKAI ZITA MÁRIA

341. Nagykarcsony, Zöldhalmi-árok

(Ménemajor II.)

(KÖH 53217)

(Fejér megye) Kö

A lelőhelyet Miklós Zsuzsa és Terei György ismerte fel légi felvétellel, majd bejárták a területet. Ménemajortól DNy-ra, a vasútvonalon túl, lapos területen egyszerű kis körárok, közepén a sima plató átmérője kb. 21 m. 2010. november 5-én a felmérésben Merkl Máté segített.

NOVÁKI GYULA

342. Nagykálló, Ladány-dűlő

(KÖH 72445)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) I

2010. szeptember 22–23-án megelőző régészeti feltárását végeztünk az Ipari Park ÉK-i részében, a 0617/45 hrsz.-ú telken tervezett porta- és fogadóépület területén.

A K–Ny-i irányú 386,89 m² nagyságú, téglalap alakú szelvényben 13 régészeti jelenséget – 4 árkot és 9 gödröt – tártunk fel. A jelenségek a szelvény Ny-i harmadát elfoglaló sárga, vöröses-sárga, homokos talajban kevésbé, míg a K-i szürke, agyagos részen igen jól kirajzolódtak. Az objektumok többsége – az árok kivételével – igen sekély volt, minden bizonnyal a korábbi földmunkálatok során sérülhettek. A kiásott állatcsontok és némi kézzel formált kerámia-töredék alapján pontos kor meghatározásuk nem lehetséges. A feltárt objektumok a 2008–2009. években megkutatott, nagy kiterjedésű császárkori és késő népvándorlás kori települések É-i részéhez tartoznak.

Munkatárs: Kiss László rajzoló.

SCHOLTZ RÓBERT

343. Nagykozár határa

(Baranya megye) B, LT, Ró, Á

A Horvát Tranzit gázvezeték-fektetés földmunkáinak régészeti megfigyelését végeztük 2010 folyamán a beruházás által érintett lelőhelyeken.

Cerina I. (HT-175 lh., KÖH 74709): Szeptember 2–6. között dolgoztunk a területen, ahol a humuszréteg gépi eltávolítása során egy vélhetően Árpád-kori templom alapozásának maradványait azonosítottuk, ezért a további munkavégzést a nyomvonal 166+525 és 166+560 km-szelvényei között leállítottuk. A gázvezeték nyomvonalában a 352 m²-nyi nyesett területből 317 m² volt régészeti pozitív.

A régészeti lelőhely Nagykozártól DK-re, a Cerina-dűlőben, a nagykozári szőlőhegyre vezető úttól Ny-ra helyezkedik el, egy É–D irányú dombhát Ny-i oldalán. A téglával, kövekkel megerősített meszes-habarcsos alapozás már közvetlenül a szántott humuszréteg alatt, kb. 20–25 cm mélyen jelentkezett. A feltárást nemcsak a gázvezeték nyomvonalában, hanem a szelvényen kívüli rábontással a templom teljes területén elvégeztük.

A templom hajója a külső falsíkok méretei alapján 14,6 m hosszú, 8,9 m széles, ehhez kapcsolódik a 6,9 m átmérőjű, félköríves apszis, és a Ny-i oldalon a harangtorony 3,75×4,25 m alapterületű alapozása. Az alapozás szélessége a főfalaknál 84–93 cm, az apszisnál 70–83 cm, a torony alapozása keskenyebb, mint a főfalaké, 67–90 cm. A különböző épületrészek alapárkának kiásása és az alap kiöntése valószínűleg egy időben történt, nem lehetett építési periódusokat elkülöníteni. A templom belsejében a karzathoz tartozó két oszlop alapozását is sikerült dokumentálnunk. A padló nyomát azonban nem sikerült megfigyelnünk, valószínűleg a mezőgazdasági művelés elpusztította. Az É-i fal mentén az alapozási ároktól 1,4 m-re egy cölöpsor futott, melynek a helyét is dokumentálni tudtuk. A templomtól D-re, az alapozást metszve, egy az 1990-es években lefektetett gázvezeték árka fut. Az árok ásásakor sírokat bolygathattak meg, ennek nyomát azonban nem találtuk. A templom körül nem találtunk sírokat, ennek oka lehet, hogy csak közvetlenül a templom alapozásának 1–2 m-es körzetében dolgoztunk.

Cerina II. (HT-176 lh., KÖH 74713): A lelőhely a Cerina-dűlőben, egy ÉNy–DK-i irányú dombhát K-i oldalán helyezkedik el. A lelőhelytől K-re a völgy legmélyebb pontján egy keskeny vízfolyás halad D-re. A szeptember 6–17. között végzett kutatáskor 441 m²-nyi nyesett területből 328 m² volt régészetileg pozitív. A lelőhely K-i részén, a dombhát alsó szakaszán késő vaskori kelta (La Tène-kultúra) gödrök, ill. erre a korszakra keltezhető cölöphelyek kerültek elő. A lelőhelynek ugyanezen a szakaszán, részben a vaskori településre húzódó Árpád-kori falu egy veremházának – kisebb mértékben a szelvényfal alá nyúló – vermét tártuk fel, a hozzá tartozó cölöphelyekkel, kemencével. Szintén erre a korszakra keltezhető három szabadon álló kemence, több gödör is előkerült az épület környezetében. A lelőhely középső szakasza kevésbé intenzív, néhány kisebb cölöphely, egy ismeretlen korú, keskeny árok kerültek itt elő. A lelőhely Ny-i végén egy nagyméretű, már a nyesést követően a felszínen igen intenzív leletszóródást mutató késő bronzkori (urnamezős kultúra) gödröt találtunk. A lelőhelyen összesen 1 épületet, 4 árkot, 4 kemencét, 11 gödröt és 10 cölöphelyet tártuk fel.

Napusztara I. (HT-173 lh., KÖH 74705): Augusztusban a humuszréteg gépi eltávolítása során több régészeti objektumot azonosítottunk a nyomvonal 165+000 és 165+100 km-szelvényei között. A gázvezeték nyomvonalában 497 m²-nyi nyesett területből régészetileg pozitív 306 m² volt. A lelőhely egy dombtetőn helyezkedik el, tőle Ny-ra a völgyben vízfolyás található. Az észlelt 14 régészeti jelenség egy árok kivételével mind gödör

volt. Az objektumok többsége nem tartalmazott leletet. A lelőhelyet az előkerült kevés leletanyaga alapján őskorinak határoztuk meg.

Napusztara II. (HT-174 lh., KÖH 74707): A humuszréteg gépi eltávolítása során több régészeti objektumot azonosítottunk a nyomvonal 165+700 és 165+780 km-szelvényei között. A gázvezeték nyomvonalában 332 m²-nyi nyesett területből régészetileg pozitív 197 m² volt. A lelőhely Nagykozártól K-re a Napusztara-dűlő É-i részén két meredek É–D irányú domb közötti völgyben helyezkedik el. A lelőhelytől É-ra a völgy legmélyebb pontján egy forrást találunk, a forrás vize egy keskeny vízfolyásban halad D-re. A vízfolyástól Ny-ra, a domb magasabb részén, humuszolás közben találtunk római kori régészeti jelenségeket. A nyomvonalban, a vízfolyáshoz közelebb került elő egy római kori kút, a domb magasabb, K-i felén pedig a településhez tartozó 6 gödör. A legjelentősebb objektum a kút volt, melynek kibontását a magas talajvízszint és a folyamatos esők miatt nem tudtuk teljesen elvégezni.

Zamajuron (HT-177 lh., KÖH 74711): Szeptember 17–23. között a humuszréteg gépi eltávolítása során több régészeti objektumot azonosítottunk a nyomvonal 167+270 és 167+490 km-szelvényei között. A gázvezeték nyomvonalában 1136 m²-nyi nyesett területből régészetileg pozitív 514 m² volt.

A lelőhely Nagykozártól közvetlenül D-re a Zamajuron nevű határrészben, egy ÉNy–DK-i irányú dombhát tetején helyezkedik el. A lelőhelytől K-re, a domboldalon és a völgyben tártuk fel a HT-176 lelőhelyet. Mivel annak domboldali része bronzkori jelenségeket tartalmazott, lehetséges, hogy ennek a lelőhelynek a folytatását találtuk meg, mivel az itt feltárt jelenségek leletanyaga is késő bronzkori. A két lelőhely összetartozásának némiképp ellentmond, hogy ez a lelőhely a domboldal felé egy árokkal lezárul, majd ezt követően 150 m-en keresztül egyáltalán nincs régészeti objektum. A területről készített légi felvétel alapján viszont az itt feltárt mély árok egy olyan körárok részlete lehet, amely éppen az említett HT-176 lelőhely irányába ível. A két lelőhely viszonyáról valószínűleg csak egy nagyobb felületű ásatás adhatna pontos információt.

Munkatársak: Eke István, Szvath Márton régészek; Binder Hajnalka, Faiszt Szabina, Radics András, Takács Tibor, Vadas Livia, Fenyvesi Anita, Orbán Gábor, Bósz Attila, Simó Attila, Birkás Péter, Zsubori István régésztechnikusok.

LIGNER JÁCINT

344. Nagylak, Balatán
(KÖH 45615)

(Csongrád megye) Sza, Á

A Nabucco gázvezeték Csongrád és Bács-Kiskun megyét érintő nyomvonalszakaszára készítendő örökségvédelmi hatástanulmányhoz kapcsolódó terepbejárásokat 2009. december 7. és 2010. május 25. között végeztük. A beruházás a két megye területén áthaladva összesen